

ע"פ 640/15 - יוסף אלקרינאוי נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 640/15

לפני:
כבוד השופטת א' חיות
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט צ' זילברטל

המערער: יוסף אלקרינאוי

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע
בת"פ 41584-03-12 שניתן ביום 15.1.2015 על ידי
כב' השופט אליהו ביתן

תאריך הישיבה: ז' באב התשע"ה (23.7.2015)

בשם המערער: עו"ד שי שורר

בשם המשיבה: עו"ד יעל ביטון
בשם שירות המבחן: הגב' ברכה וייס

פסק-דין

השופט צ' זילברטל:

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע מיום 15.1.2015 בת"פ 41584-03-12 (כב' השופט א' ביתן), בגדרו נגזרו על המערער 27 חודשי מאסר בפועל; תשעה חודשי מאסר על תנאי, כשהתנאי הוא שלא יעבור עבירת פשע תוך שלוש שנים מיום שחרורו ממאסר; ופיצוי בסך 300,000 ש"ח אשר יחולק באופן שווה בין ארבעת המתלוננים.

רקע

1. המערער הורשע, על-יסוד הודאתו במסגרת הסדר טיעון אליו הגיעו הצדדים לאחר שמיעת הראיות בתיק, בעבירות רבות של סיוע לסחיטה באיומים לפי סעיף 428 בצירוף סעיף 31 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

על-פי עובדות כתב האישום המתוקן בשלישית, בהן הודה המערער, עובר לחודש יוני שנת 2011 קשר אבו-עואד, תושב סיני שבמצרים, קשר עם תושבי סיני אחרים ועם אבו-ג'מיל, תושב עזה, לחטוף אזרחים אריתראים וסודנים השוהים בסיני (להלן: החטופים), וזאת במטרה לסחוט כספים ולבקש דמי כופר מקרובי משפחתם וחבריהם השוהים בישראל (להלן: קרובי החטופים) תמורת שחרור החטופים. במסגרת הקשר פנה אבו-ג'מיל למערער באמצעות אחר, וסיכם עמו כי יסייע בגביית הכספים מקרובי החטופים. בעקבות זאת, בין חודש יוני 2011 לחודש פברואר 2012, במספר רב של הזדמנויות, יצרו פליטים שנסחטו במסגרת הפרשה קשר עם המערער. האחרון הבהיר להם כי הוא נשלח מטעמו של אבו-עואד, ובהמשך נפגש עימם על-מנת לקבל מהם את הכספים שביקש אבו-עואד בתמורה לשחרור החטופים שבסיני. בסמוך לאחר מכן, העביר המערער את הכספים שנתקבלו לתושב חברון שזהותו נמסרה לו על-ידי אבו-ג'מיל, וזאת לאחר שידע את אבו-עואד ואבו-ג'מיל כי הכספים בידיו. עבור מעשים אלו היה המערער מקבל עמלה מוסכמת מן הסכום שנגבה - ככל שגבה מקרובי החטופים הנסחטים סכומים שנפלו מ-20,000 דולר קיבל עמלה בסך של 300 דולר, ככל שנגבו סכומים גבוהים יותר עמד חלקו של המערער על 450 דולר.

2. יצוין, כי הסדר הטיעון שנערך בעניינו של המערער כלל גם הסכמה לעניין העונש - המדינה תגביל עצמה לטעון לעונש של עד 30 חודשי מאסר בפועל, כאשר המערער יטען ביחס לרכיב עונשי זה באופן חופשי. כמו כן הוסכם, כי הצדדים ימליצו לבית המשפט להטיל על המערער מאסר על תנאי ולחייבו בפיצוי למתלוננים בסך 300,000 ש"ח. לבסוף הוסכם, כי הצדדים יבקשו מבית המשפט להורות על קבלת תסקיר בעניינו של המערער עובר למתן גזר הדין. עוד יצוין, כי לאחר הכרעת הדין ביקש בא-כוחו של המערער, בהסכמת המדינה, כי בית המשפט יורה על הכנת תסקיר בעניינו. בית המשפט דחה את הבקשה כיוון שפרק הזמן שנדרש לשירות המבחן להכנת תסקיר בעניינו של נאשם שאינו מצוי בתנאי "מעצר בית" הוא ממושך, כאשר נקבע כי במקרה של המערער לא מתקיימות נסיבות המצדיקות דחיה של מתן גזר הדין על-מנת לקבל תסקיר.

3. ביום 15.1.2015 נגזר דינו של המערער. בית המשפט קבע כי מעשי המערער מהווים תכנית עבריינית אחת, ולכן יש לראות בהם אירוע אחד המורכב ממעשים שונים ולגזור עונש כולל לכלל העבירות. בבואו לקבוע את מתחם העונש ההולם בעניינו של המערער ציין בית המשפט, כי חומרת עבירת הסיוע נגזרת מחומרת העבירה המושלמת.

בהקשר זה הובהר, כי מעשי הסחיטה והחטיפה המצויים במרכז הפרשה "מקוממים כל לב וחומרתם זועקת", כשאלו נעשו באופן שיטתי ומתוכנן כלפי קורבנות שאינם בעלי אמצעים. כל זאת, כאשר חלקו של המערער – גביית הכספים – מהווה נדבך משמעותי של העשייה הפלילית המתוארת, שבלעדיו לא ניתן להוציאה לפועל. נוכח האמור, ובהסתמך על העונשים שנקבעו בפסיקה בנסיבות דומות, נפסק, כי מתחם העונש ההולם בעניינו של המערער נע בין שנה וחצי לשש שנות מאסר. לצורך קביעת עונשו של המערער בתוככי המתחם, עמד בית המשפט על נסיבותיו האישיות של המערער תוך שזקף לזכותו, בין היתר, את הפגיעה הצפויה במשפחתו בעקבות עונשו; השוני בין העבירות שיוחסו לו בכתב האישום המקורי לבין אלו שבהן הורשע; עמדת המדינה במסגרת הסדר הטיעון; וסכום הפיצוי הגבוה שהפקיד המערער בקופת בית המשפט. בשקלול הנסיבות גזר בית המשפט על המערער את העונשים המפורטים ברישא.

4. ביום 2.1.2015 הורה בית משפט זה (השופט ע' פוגלמן) על עיכוב ביצוע עונש המאסר בפועל שהושת על המערער עד למתן פסק דין בערעור דנא. ביסוד עיכוב הביצוע עמדה סטיית בית המשפט המחוזי מהסדר הטיעון בכל הנוגע לקבלת התסקיר. במאמר מוסגר יצוין לעניין זה, כי אכן, כאשר שני הצדדים מסכימים שיש מקום לקבלת תסקיר, רק בנסיבות חריגות יימנע בית המשפט מאימוץ הסכמה זו. במקרה דנא נדחתה ההסכמה האמורה מהטעם שראוי שלא לעכב את מתן גזר הדין לפרק הזמן שיידרש לקבלת התסקיר. ברי כי תוצאה זו לא הושגה בסופו של דבר, נוכח עיכוב ביצוע עונש המאסר, שניתן לצורך מימוש ההסכמה על הגשת התסקיר.

בהמשך להחלטה בדבר עיכוב הביצוע נקבע כי שירות המבחן יגיש תסקיר בעניינו של המערער עובר לדיון בערעור. מהתסקיר שהתקבל עולה, כי המערער, יליד 1972, נשוי ואב ל-13 ילדים, אחד מהם סובל מבעיה רפואית קשה. עברו של המערער נקי. דווח, כי בהתייחסו לעבירות מושא הערעור נטל המערער אחריות חלקית על מעשיו, כאשר ציין בפני קצינת המבחן כי לא הייתה לו ידיעה על משמעות הכספים שהעביר, וכי גם כאשר תהה על טיבם, טען בפניו אבו-ג'מיל שמדובר בסכומים שקרובי החטופים מעבירים באמצעותו לבני משפחותיהם שבארצות מוצאם. המערער הדגיש, כי שילם למתלוננים את הפיצוי הגבוה שנגזר עליו. בתוך כך, עמד על המחירים הכלכליים והרגשיים שהוא ובני משפחתו שילמו בעקבות ההליך המשפטי הנוכחי, אשר מהווים לשיטתו עונש מספיק וראוי בגין מעשיו. שירות המבחן התרשם, כי המערער אינו פנוי לבחון לעומק את דפוסי התנהגותו המכשילים עקב בשלות רגשית נמוכה ונטייתו לטשטש פרטי מעורבותו במעשים, תוך שהוא ממקם עצמו בעמדת הקרבן. נוכח האמור, לא בא שירות המבחן בהמלצה טיפולית בעניינו של המערער ולא ראה לנכון להמליץ להתערב בשיקולי הענישה במקרה דנא.

הערעור

5. לטענת המערער, משנקבע טווח ענישה מוסכם במסגרת הסדר הטיעון, וככל שבית המשפט מצא טווח זה כסביר, לא היה מקום להמשיך ולקבוע מתחם ענישה הולם בעניינו של המערער. לטענתו, המתחם שקבע בית משפט קמא הוא רחב ביותר, כאשר גבולו העליון מחמיר למדי ואינו ראוי בהתחשב בעובדה שבעבירת הסיוע עסקין ובחלקו השולי של המערער בפרשה. התוצאה היתה, שקביעת גבול עליון זה הביאה לגזירת עונשו לחומרה בתוך טווח הענישה המוסכם. לטענתו, בית המשפט המחוזי אמנם מנה בגזר דינו נסיבות לקולא בעניינו, אך בפועל לנסיבות אלה לא ניתן משקל ממשי בגזירת הדין, זאת נוכח המתחם השגוי שנקבע. כך נטען, כי לא ניתן משקל מספק, בין היתר, לסכום הפיצוי החרגי שנקבע וששולם בפועל ולעניו הדין שנגרם למערער, לאחר שכתב האישום המקורי שהוגש ייחס לו עבירות

חמורות בהרבה, ורק בסופו של הליך משפטי ארוך ומייגע הסכימה המדינה לשקול עמדתה וקיבלה את העמדה שהציג המערער עוד בפתח משפטו. בתוך כך חזר המערער על השיקולים הנוספים לקולא בעניינו. עוד נטען, כי בית המשפט שגה בהחלטתו שלא להורות על הכנת תסקיר, כאשר טעמיו לכך עולים כדי "זלזול במערער". נוכח כלל האמור טען המערער, כי יש לבטל את גזר דינו של בית משפט קמא ותחתיו לגזור עונש מאסר שיבוצע על דרך של עבודות שירות.

6. המדינה מצידה טוענת, כי העונש שהושת על המערער הולם את חומרת המעשים שסייע לביצועם, בעמדה על האכזריות הרבה שבפרשה בכללותה. הוטעם, כי גם אם אכן נפלה טעות באופן קביעת מתחם הענישה, אין בכך כדי להעיד כי העונש שנגזר על המערער, אשר מצוי בתוך גבולותיו של הסדר הטיעון, אינו הולם. עוד נטען, כי אין בסכום הפיצוי הגבוה ששילם המתלונן כדי להביא להפחתה משמעותית בעונשו, שכן הסכומים שגרף לכיסו בעקבות מעשיו גבוהים אף הם. בהקשר זה הודגש, כי אמנם מוזכרים בתיק ארבעה מתלוננים, אך המערער היה מעורב במקרים רבים נוספים.

דיון והכרעה

7. לאחר עיון בנימוקי הערעור, ומשהאזנו בקשב רב לטיעוני הצדדים בדיון שנערך בפנינו, באנו למסקנה כי דין הערעור להידחות. זאת, משהשתכנענו כי אין בעונש שנגזר על המערער משום סטייה משמעותית ממדיניות הענישה הנוהגת. משכך, המקרה דנא אינו בא בקהלם של אותם מקרים חריגים בהם מתחייבת התערבותה של ערכאת הערעור בעונש שהושת על-ידי הערכאה הדיונית (ע"פ 334/14 האס נ' מדינת ישראל, פסקה 3 (31.3.2015); ע"פ 4528/13 מוחמד נ' מדינת ישראל, פסקה 20 (22.9.2014), והאסמכתאות הנזכרות שם).

8. הרקע למעשים בהם הורשע המערער ייחודי בחומרתו ומעורר שאט נפש. העבריינים העומדים במרכז הפרשה בחרו קרבנות הנמנים על אוכלוסייה מוחלשת, דלת אמצעים ומפוחדת, המצויה בשולי-שוליה של החברה, כשהם סוחטים מהם כספים באמצעות חטיפת קרובי משפחתם ואיום על חייהם. מנגנון שיטתי זה, הביא את אותם פליטים אומללים שנפלו קרבן לסחיטה לשלם עשרות אלפי דולרים, שמטבע הדברים מהווים מבחינתם סכומים משמעותיים ביותר. המערער אמנם לא לקח חלק במעשים הנפשעים שהתרחשו בסני, אך הוא הושיט סיוע ממשי וחיוני לביצוע עבירות הסחיטה באיומים - בדמות גביית הכספים מן הנסחטים, וזאת במקרים רבים ועל-פני תקופה ממושכת. כידוע, עונשו של המסייע אינו מושפע אך מחומרת העבירה המושלמת והעונשים הקבועים בצידה, ויש לייחס משקל למאפייני הסיוע עצמו. עמד על כך השופט ע' פוגלמן בעניין אחר:

"מלאכת קביעת מתחם העונש מחייבת להתחשב, בשינויים המחייבים, גם בנסיבות המנויות בסעיף 40ט(א) לחוק העונשין, ובין היתר בשאלה אם מדובר בסיוע במעשה או במחדל; אם הסיוע קדם לביצוע העבירה העיקרית או שהוא ניתן במהלך ביצועה; מידת תרומתו של הסיוע לביצוע העבירה העיקרית; תרומת הסיוע לנזק שהיה צפוי להיגרם ושנגרם בפועל; יכולתו של נאשם להבין את משמעות פעולותיו לרבות בשל גילו; ועוד (ראו ע"פ 5214/13 סירחאן נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (30.12.2013))" (ע"פ 1438/14 בראזי נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (26.3.2014)).

בענייננו, הסיוע שהעניק המערער לסחיטתם של קרובי החטופים אינו שולי כלל ועיקר, כאשר גביית הכספים

עצמה היא שמאפשרת הוצאתה לפועל של התכנית כולה, ובלעדיה המנגנון הפלילי אינו יכול לפעול. בכך, דומה שתורתו של המערער, בסיועו, היא ממשית. זאת ועוד, המערער הוא שנפגש עם אותם פליטים פנים אל פנים, תוך שהוא מודע למצוקה המניעה אותם להעביר לחזקתו את שארית כספם, ואף-על-פי-כן ביצע את האמור פעם אחר פעם, כשמצפונם לא נקפו. כל זאת, כאשר כל שהנחה אותו במעשיו הוא בצע כסף. בהקשר זה יצוין, כי אין לקבל את טענות המערער שהושמעו בפני קצינת המבחן, לפיהן הוא לא היה מודע למעשה הסחיטה, אלא אך סבר כי הוא מסייע לפליטים להעביר כספים לבני משפחותיהם. עמדה זו מנוגדת לעובדות כתב האישום בהן הודה המערער (כתב האישום שהוגש ביום 29.10.2014 במסגרת הסדר הטיעון). בנוסף, המערער הורשע, על-סמך הודאתו, בעבירות של סיוע לסחיטה באיומים, וכידוע, תנאי לכך הוא קיומה של מודעות מצד המסייע לעבירה שמבצע המבצע העיקרי (ראו, למשל: ע"פ 320/99 פלוגית נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(3) 22, 32 (2001)). מעבר לכך, טענות אלו מעידות כי המערער אינו נוטל אחריות על מעשיו, ואינו מביע חרטה מלאה.

9. בהתחשב בחומרת המעשים ובשיקולים השונים הצריכים לעניין, לרבות השיקולים לקולא אותם העלה המערער לפניו, דומה כי עונש המאסר בפועל שהושת על המערער אינו חריג באופן המצדיק התערבותו של בית משפט זה (והשוו לעונשים החמורים יותר שנגזרו בפרשה דומה בנסיבותיה - ע"פ 4111/14 קורד נ' מדינת ישראל (20.8.2015) - על-אף ההבדלים בעבירות). מסקנה זו מקבלת משנה תוקף נוכח העובדה שהעונש שהושת על המערער מצוי בתוך טווח הענישה עליו הסכימו הצדדים במסגרת הסדר הטיעון, כאשר בית משפט זה עמד לא אחת על כך שבהסכמתו של המערער "מגולמת גם הסכמה לכך שכל ענישה בתוך הטווח המוסכם ככלל איננה חורגת ממתחם הסבירות" (ע"פ 7899/12 אל סעדי נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (20.3.2013), והאסמכתאות הנזכרות שם). וייאמר, כי אף אם יש ממש בטענות המערער הנוגעות לאופן קביעת מתחם הענישה בבית משפט קמא, אין בהן כשלעצמן, כדי להצדיק התערבות בעונש שנגזר על המערער, שכאמור נמצא הולם בנסיבות העניין. לעניין מתחם הענישה ייאמר, כי קיימת פסיקה של בית משפט זה לפיה גם כאשר מוצג טווח ענישה במסגרת הסדר טיעון, לא מן הנמנע שבית המשפט יקבע, במקביל, את מתחם הענישה הראוי, בין היתר על מנת לבחון האם טווח הענישה שבהסדר הוא סביר (ראו, למשל, ע"פ 3912/14 נאסר נ' מדינת ישראל (1.12.2014), בפסקאות 7-9 לפסק דינה של השופטת א' חיות). באשר למתחם שנקבע בפרשה דנא על-ידי בית משפט קמא, לכאורה יש מקום לבחינת השאלה האם מרווח כה רחב שבין הרף העליון שנקבע (שש שנות מאסר) לבין הרף התחתון (שנה וחצי) אינו מחטיא את המטרה שביסוד הצורך בקביעת מתחם ענישה (ע"פ 1323/13 חסן נ' מדינת ישראל (5.6.2013), פסקה 8 לפסק דינה של השופטת ע' ארבל), ואינו עלול, לכאורה, להטות את התוצאה העונשית לחומרה (ע"פ 512/13 פלוגי נ' מדינת ישראל (4.12.2013), פסקה 19 לפסק דינו של השופט ח' מלצר). עם זאת, כאמור, במקרה דנא אין צורך להיזקק לשאלות אלה, בהינתן שהתוצאה העונשית הסופית נמצאת ראויה.

עוד יצוין, כי גם אם היה מקום שבית משפט קמא יורה על עריכת תסקיר בעניינו של המערער נוכח ההסכמה בעניין זה כחלק מהסדר הטיעון, הרי שנוכח האמור בתסקיר שהוגש בפניו עתה, דומה כי לא היה בהיעדרו כדי להביא להחמרה בגזירת עונשו של המערער.

10. אשר לטענות המערער כי לא ניתן משקל מספק לסכום הפיצוי שנגזר עליו, כמו גם להבדלים המשמעותיים בין כתב האישום המקורי והעבירות שיוחסו לו בגדרו, לבין עובדות כתב האישום בהן הורשע לבסוף - אין לחדד שמדובר בנסיבות שיש לתת להן ביטוי ממשי בגזירת הדין. ואולם, עיון בגזר דינו של בית משפט קמא מעלה כי לנסיבות אלו ניתן משקל לקולא בקביעת עונשו של המערער, וגם אם היה ניתן לתת להן משקל משמעותי יותר באופן שהיה משנה במשהו

את התוצאה העונשית במקרה דנא, אין בכך כדי להצדיק את התערבותנו בעונשים שנקבעו על-ידי בית המשפט המחוזי. מכל מקום, ביחס לגובה הפיצוי יש מקום לציין, כי המערער הסכים להפקיד את הסכום האמור במסגרת הסדר הטיעון, כנגד החזרתם למערער של כספים (286,150 ש"ח ו-33,000 דולר במזומן) ונכסים שנתפסו ממנו או מבני משפחתו, ושבתחילה עתרה המדינה לחילוטם.

11. סוף דבר, הערעור נדחה. המערער יתייצב לריצוי עונש המאסר בפועל שהוטל עליו ביום 6.10.2015 עד השעה 10:00 בבית סוהר דקל, או על פי החלטת שירות בתי הסוהר, כשברשותו תעודת זהות או דרכון. על המערער לתאם את הכניסה למאסר, כולל האפשרות למיין מוקדם, עם ענף אבחון ומיין של שירות בתי הסוהר, בטלפונים: 08-9787377 או 08-9787336.

ניתן היום, ט' באלול התשע"ה (24.8.2015).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת